

ZAiKS.TEATR

biuletyn informacyjny | nr 2 | 2014

2 nowości w zasobach ZAiKS-u

- 2 Paweł Demirski *Kłtwa, odcinki z czasu beznadziei. Eo3: Sabat dobrego domu*
- 3 Robert Urbański *Poddani*
- 4 Nikolaï Kolada *„Morza szum, ptaków śpiew” albo statek szaleńców. Tragikomiczna przypowieść w dwóch aktach*
- 5 Pierre Palmade i Christophe Duthuron *Uciekinierki*
- 6 Maciej Karpiński *„Światło w nocy”, adaptacja Krzysztof Czczot*
- 7 *Institut Benjamenta*, adaptacja Darka Błaszczyka powieści *Jakub von Gunten* Roberta Walsera
- 8 *Krawiec Niteczka*, adaptacja Zbigniewa Głowackiego baśni Kornela Makuszyńskiego
- 9 Regina Sawicka *Domisie. Nie lubię tego, czyli grymaszenie przy stole*
- 10-12 pozostałe

13 rozmowa

Czy pisanie można się nauczyć?
– rozmowa z Maciejem Wojtyszką

17 wydarzenia

18 prawa do sztuk / biblioteka / kontakt

ZAiKS Stowarzyszenie
Autorów

www.zaiks.org.pl

Biblioteka Zaluskich (obecna siedziba ZAiKS-u)

pocztówka wydawnictwa B. Wierzbicki i S-ka | ok. 1915 | źródło: Biblioteka Narodowa

SZANOWNI PAŃSTWO,

Mamy przyjemność zaprezentować Państwu drugi numer naszego biuletynu teatralnego.

W związku z rozpoczętą przebudową strony internetowej ZAiKS-u prosimy, aby potrzebnych i interesujących Państwa informacji szukali Państwo na stronie **www.zaiks.org.pl** w zakładce „ZAiKS online” w linku „utwory dramatyczne w zasobach ZAiKS-u”.

Za utrudnienia przepraszamy i mamy nadzieję, że nasza nowa strona zrekompensuje Państwu wszelkie tymczasowe niedogodności.

Z poważaniem

Redakcja

Paweł Demirski

KLĄTWA, ODCINKI Z CZASU BEZNADZIEI. E03: SABAT DOBREGO DOMU

role: 3K i 4M

premiera: 28 czerwca 2014 / Teatr Imka i Teatr Łażnia Nowa / reżyseria: Monika Strzępka

Paweł Demirski (ur. 1979) – dramaturg, dziennikarz, publicysta, członek zespołu Krytyki Politycznej. Z reżyserką Moniką Strzępką, z którą tworzy artystyczny i życiowy duet, w 2010 roku został laureatem Paszportu „Polityki” w dziedzinie teatru za „odwagę mówienia więcej i ostrzej, niż chcielibyśmy usłyszeć”. Rok później oboje twórcy zostali laureatami Wdechy, nagrody „Gazety Co jest Grane”. Demirski jest autorem tekstów do spektakli wyreżyserowanych przez Strzępkę: *W imię Jakuba S.* o wstydlivych chłopskich korzeniach Polaków oraz lękach i kompleksach polskiej klasy średniej, *Tęczowa Trybuna 2012, czy Był sobie Andrzej, Andrzej, Andrzej i Andrzej* o kompromitacji postsolidarnościowych elit w III RP. Z Michałem Zadarą zrealizował m.in. spektakl *From Poland with Love i Wałęsa. Historia wesola, a ogromnie przez to smutna.*

Klątwa, odcinki z czasu beznadziei to pierwszy serial teatralny Moniki Strzępki i Pawła Demirskiego. Twórcy uznali, że rozbudowana, podzielona na odcinki opowieść lepiej odzwierciedla pulsującą i zmieniającą się codzienność, szczególnie w burzliwych, pod względem politycznym i społecznym, czasach. Utrzymany w konwencji political fiction i horroru tekst pomyślany został jako wielowątkowa narracja, demontująca mechanizmy rządzące historią. Poszczególne części łączą się ze sobą, ale można je też oglądać w oderwaniu od pozostałych.

Trzeci odcinek teatralnego serialu pokazuje, kto stoi za każdą polityczną zmianą w kraju. Kanwą tej części *Klątwy...* jest, wywołane okultystyczną niefrasobliwością, przeniesienie bohaterów w czasy PRL-u. Podróż w czasie pomaga wyjaśnić wiele tajemnic współczesności, w tym kilka sekretów Watykanu. Twórcy *Klątwy...* pokazują, że nowy początek dla bohaterów to tak naprawdę tylko powrót i powtórzenie tego, co już się wydarzyło. Zanim wreszcie dojdzie do zapowiadanego Sabatu Dobrego Domu, zostaniemy poprowadzeni przez zawirowania czasowe i osobowe: z jednej strony przeskok do 2017 roku, w którym Polską rządzi zwierzęcy Sejm (z czarnym kundlem jako marszałkiem),

a z drugiej – „szara, nudna i zniewolona” rzeczywistość PRL-u. Stanowią one efekt nieudanych zabiegów Wiedźmy. Logika podważania zostaje doprowadzona do ostateczności – każdy ma w sobie więcej niż jednego ducha. Nawet Chrystus musi zmagać się z przejmowaniem przez Antychrysta kontroli nad jego wizerunkiem. Zwiększającemu się chaosowi osobowemu odpowiada stopniowe uładzanie przestrzeni: scenę wreszcie opanowały zapowiadane jeszcze w pierwszym odcinku leżaki, stóg siana przypomina o pierwszych peerelowskich seksualnych przygodach, a dystygowany stolik ma stać się centrum zbliżającego się Sabatu.

Na tym sielankowym tle Syn Wiedźmy odzyskuje tymczasem prawdziwą młodość i wigor komunistycznego młodzieńca. Trafiamy także do mieszkania jeszcze opozycjonisty, jeszcze niezgorzkniałego Prezydenta-Redaktora, który dostaje jakby drugą, a jednocześnie starą, szansę na ułożenie sobie życia z Żoną. Najbardziej niepewny jest los Posła, od którego zależy zamordowanie marszałka-kundla. Do tego aktu próbują namówić go nowo mianowana wiedźma Monika-Dziennikarka i Krystyna-Służąca dzieląca z nią ciało.

z materiałów teatrów

Robert Urbański

PODDANI

role: 7K i 5M

Dramat był prezentowany 8 maja 2014 r. w Teatrze Miejskim w Gdyni w reżyserii Jacka Bały, podczas czytań sztuk finalistów Gdyńskiej Nagrody Dramaturgicznej 2014

Robert Urbański (ur. 1976) – dramaturg i tłumacz, absolwent polonistyki na Uniwersytecie Wrocławskim, kierownik literacki Teatru im. Heleny Modrzejewskiej w Legnicy. Autor dramatów: *Wschody i zachody miasta*, *Szawel*, *Lemko*, wystawianych na legnickiej scenie w reżyserii Jacka Głomba. Nagrodzony na XIII Ogólnopolskim Konkursie na Wystawienie Polskiej Sztuki Współczesnej (2007) za adaptację powieści Jerzego Pilcha *Tysiąc spokojnych miast*. Dramat *Poddani* trafił do finału Gdyńskiej Nagrody Dramaturgicznej w 2014 roku.

W *Poddanych* Robert Urbański odwraca relacje pomiędzy ludźmi i zwierzętami. Ludzie, zwani w dramacie „człowiekami”, są domowymi pupilami, stworzeniami poddawanych tresurze, porzucanymi w schronisku, zabijanymi dla mięsa w rzeźniach. Analogicznie do świata ludzkiego, zwierzęta z bezwzględnością i wyrachowaniem walczą o władzę, wpływy i pieniądze. Oszukują, manipulują i zasłaniając się wartościami, dążą wyłącznie do spełniania własnych ambicji, wypełniania kieszeni i żołądków. „Na górze są szlachetne ideały, a pod spodem jest kielbasa. Kielbasa to nasze życiodajne korzenie. Mięso to władza. Święta rzecz. Nasza tradycja”. Bohaterami sztuki są – rodzina Krowów (Byk, Krowa, Cielka i Cielak), małżeństwo Świniów (Wieprz i Maciora), para Psów (Suka i Pies) i Człowiekowie: pupil rodziny Krowów – Czarus i hodowane na mięso Beta, Gamma i Delta. Sztukę otwiera scena kolacji Wigilijnej u Krowów. Cielka i Cielak otrzymują w prezencie małego człowieka Czarusia. Dzieci prześcigają się w rozpieszczaniu, tresowaniu, opiece nad domowym „zwierzątkiem”. Oczywiście ich zapał trwa krótko, Czarus rośnie, traci dziecięcy urok i opieka nad nim staje się kolejnym kłopotliwym obowiązkiem. Problem rozwiązuje się przed

wyjazdem na rodzinne wakacje. Byk oddaje Czarusia do rzeźni swojego przyjaciela z dawnych lat – Wieprza. Czarus początkowo ludzi się, że jeszcze wróci do domu, próbuje zwrócić na siebie uwagę, ale niestety Byk nawet nie zauważa dawnego pupila. Wieprz ucieleśnia stereotyp cynicznego i bezwzględnego biznesmena z ambicjami politycznymi. Właściciel rzeźni staje się bohaterem mediów, gdy okazuje się, że przetrzymuje „człowieków” w fatalnych warunkach i zatrzuwa rzekę ich odchodami. „Człowiekami” w rzeźni Wieprza zajmuje się Pies – jedna z najbardziej świadomych postaci w sztuce. Niespodziewanie jego partnerka odmawia jedzenia mięsa i postanawia natychmiast odejść „To jest tak, jakbym się nagle przebudziła”. Pies stara się ją przekonać: „Świat to łańcuch pokarmowy. Wyżsi pożerają niższych. My jesteśmy istoty wyższe, a one są niższe. I już. To niczyja wina”, ale bez skutku. Wkrótce sam pójdzie w jej ślady i porzuci pracę, a jego miejsce w rzeźni zajmie zachwycony nową rolą Cielak. Na zakończenie rodzina znowu zasiądzie do Wigilii, Byk ukryje pod stołem następane uroczę ludzkie szczenię i zmówi modlitwę: „Dziękujemy, że pozwalasz nam żyć w spokoju i sytości, nie krzywdząc nikogo”.

Nikołaj Kolada

„MORZA SZUM, PTAKÓW ŚPIEW” ALBO STATEK SZALEŃCÓW

TRAGIKOMICZNA PRZYPOWIEŚĆ
W DWÓCH AKTACH

przekład z rosyjskiego:

Agnieszka Lubomira Piotrowska

role: 4K i 3M

prapremiera polska: 29 sierpnia 2014 / Teatr Wybrzeże
w Gdańsku / reżyseria Nikołaj Kolada

Nikołaj Kolada (ur. 1957 w Kazachstanie), dramatopisarz, aktor rosyjski, absolwent szkoły teatralnej w Swierdłowsku oraz moskiewskiego Instytutu Literackiego im. Gorkiego. Jest autorem ponad osiemdziesięciu tekstów scenicznych – także jednoaktówek i adaptacji prozy. Sławę w ojczyźnie przyniosły mu dramaty *Gramy w fanty* (1986), *Rogatka* (1989) – pierwsza rosyjska sztuka poruszająca temat homoseksualizmu, czy bardzo popularna również w Polsce *Merylin Mongoł* (1990). Pierwszą sztuką Kolady wystawioną w naszym kraju była *Martwa królowa*, wyreżyserowana w 2001 roku przez Pawła Szkotaka w Teatrze Polskim w Poznaniu.

Agnieszka Lubomira Piotrowska – tłumaczka, znawczyni i popularyzatorka literatury i kultury rosyjskiej, kuratorka rosyjskiej części Konfrontacji Teatralnych w Lublinie, festiwalu Demoludy w Olsztynie (2007-2008), a także Festiwalu Kolady, który odbędzie się w listopadzie 2014 roku w Teatrze Studio w Warszawie. Dla polskiej publiczności odkryła twórczość wielu współczesnych rosyjskich dramatopisarzy między innymi: Iwana Wyrypajewa (*Tlen, Lipiec, Dzień Walentego, Iluzje*), Olega i Władimira Presniakowów (*Terroryzm, Udając ofiarę*), Jewgienija Grizkowca (*Jednocześnie, Planeta*), Władimira Zujewa (*Osaczeni*), Władimira Sorokina (*Podróż poślubna, Dostoevsky-trip*), Wasilija Sigariewa (*Biedronki powracają na ziemię, Fantom bólu*).

**Jesienna ulewa podtapia stojącą na ubo-
czu kamienicę. Zalany budynek staje się
sceną „smutnej komedii”, odgrywanej
przez odciętych od świata mieszkańców.**
Niespodziewanie ponad falą sąsiedzkich kłótni,
złośliwości i złorzeczeń siedmioro bohaterów
odnajduje wzajemną sympatię i szacunek. I nawet
staruszka Nina, przez swój uszczypliwy charakter
zwana Gryzeldą, okazuje się być zagubioną, sa-
motną i potrzebującą wsparcia kobietą. Współ-
czesna arka Noego jednoczy pełnych pretensji
sąsiadów i niczym w baśni – wspólna herbata
i szczerza rozmowa przewyciężają wzajemne
uprzedzenia. Kolada z wielką czułością i zrozu-
mieniem traktuje swoich bohaterów – alkoholika
Waldka, zrzędliwą Ninę, parę przemądrzałych
nauczycieli, czy zakochanego w swojej żonie
Anwara. Jak zapowiadał sam autor i reżyser pols-
kiej prapremiery, „nasz spektakl będzie opo-
wiadał o rzeczach prostych i zrozumiałych: tak
często ludzi dzieli głupstwa, uprzedzenia, brak
woli i brak umiejętności rozmowy i życia w zgo-
dzie, z miłością do naszego krótkiego i pięknego
życia. Gdybyśmy nauczyli się cierpliwości,
szacunku dla drugiego człowieka i jego opinii,
gdybyśmy się mniej złościли, kłócili i walczyli, to
nasz świat stałby się piękny, spokojny i dobry”.

Pierre Palmade i Christophe Duthuron

UCIEKINIERKI

przekład z francuskiego:

Barbara Grzegorzewska

role: 2K

Sztuka była czytana w ramach cyklu „Nowy wspaniały świat? Dramat XXI wieku” 17 marca 2014 r. w Teatrze im. Wilama Horzycy w Toruniu w reżyserii Adama Biernackiego

Pierre Palmade (ur. 1968) – francuski komik, aktor filmowy i teatralny, dramaturg.

Christophe Duthuron – francuski dramaturg, scenarzysta, reżyser i aktor. Wspólnie z Pierre'em Palmade napisał także sztukę *Pierre et fils* (2006).

Barbara Grzegorzewska (ur. 1947) – tłumaczka literatury francuskiej. Autorka przekładów literatury dla dzieci i dorosłych m.in. kultowej serii o przygodach Mikołajka René Goscinnego i Jean-Jacques'a Sempé, *Oskara i pani Róży*, *Małych zbrodni małżeńskich* Erica-Emannuela Schmitta, *Boga mordu* Yasminy Rezy.

W nocy na opustoszałej drodze spotykają się dwie obce sobie kobiety – Margot i Claude. Każda z nich ucieka przed swoim dotychczasowym życiem.

40-letnia Margot to sfrustrowana gospodyni domowa, która opuszcza 18-letnią córkę i męża. Claude jest zbiegiem z domu spokojnej starości. Spokojna starość z pewnością nie jest przeznaczeniem tej pełnej życia, temperamentu i humoru osiemdziesięciolatki, która mówi i robi wyłącznie to, na co ma ochotę. Jej przeciwieństwem jest Margot, która dawno zapomniała o sobie, skupiona na zaspakajaniu potrzeb rodziny. Teraz stojąc na ciemnej drodze z walizkami pełnymi pamiątek, musi ruszyć naprzód, by odnaleźć siebie na nowo.

Przypadkowe spotkanie tak różnych kobiet początkowo nie wróży wielkiej przyjaźni. Pierwszy kierowca, który zatrzymuje się przy drodze, próbuje wykorzystać Margot, więc podróż kończy się niespodziewanie w środku lasu. Na szczęście kobiety spotykają właściciela pobliskiego gospodarstwa Luciena. Dostają jedzenie i dach nad głową, w zamian Margot proponuje pomoc przy zwierzętach gospodarskich. Claude jest oburzona: „Niczego nie chciałam robić! A już na pewno nie bawić się w pracownicę rolną!”. Margot jest już o krok

od zostania u Luciena i powtórzenia starych błędów. Na szczęście w porę Claude uświadamia jej niebezpieczeństwo i uciekinierki wspólnie ruszają w dalszą drogę. Tym razem mają cel – dom przyjaciółki Claude Josephine. Po długiej wędrówce odnajdują Josephine na cmentarzu, gdzie urządzają kolację z winem. Claude i Margot powoli otwierają się i zbliżają do siebie, opowiadają o miłościach, romansach i rozczarowaniach. Gdzieś w tle szalonej podróży wciąż powracają sprawy, przed którymi nie da się uciec – niepokładane i rozczarowujące relacje z najbliższymi. Kolejną noc postanawiają spędzić pod dachem, więc włamują się do pobliskiego domu. Wspaniały wieczór – z kąpielą w jacuzzi, słuchaniem płyt i kieliszkiem brandy, traci cały urok po powrocie zaskoczonych właścicieli. Włamanie kończy się aresztem i panie muszą na moment ocknąć się i zmierzyć z konsekwencjami swoich czynów. Brawura wspólnej eskapady dodaje im jednak sił, by na nowo szukać swojego miejsca w życiu. Kiedy kończy się wielka przygoda, właściwa droga Margot dopiero się rozpoczyna. Kobieta zaczyna spełniać swoje marzenia i podróżować po świecie, zdarza się jej nawet zahaczyć o stojący na uboczu dom spokojnej starości i zabrać znudzoną pensjonariuszkę w kolejną podróż bez celu.

Maciej Karpiński

ŚWIATŁO W NOCY

scenariusz słuchowiska:

Krzysztof Czczot

premiera: 24 lutego 2014 w Studiu Koncertowym S1
Radia Szczecin

Krzysztof Czczot (ur. 1979) aktor i dramaturg. W 2002 ukończył Wydział Aktorski PWSFTviT w Łodzi, gdzie obecnie jest asystentem prof. Jana Maciejowskiego. Autor kilku dramatów, m.in. *Bajzlu* (inscenizacja w Teatrze Ludowym w Krakowie-Nowej Hucie oraz w Teatrze TV pod tytułem *Bezład*) i *Cyrku 76* (inscenizacja w Teatrze Współczesnym w Szczecinie). Na festiwalu Prix Europa 2013 w Berlinie otrzymał nagrodę za słuchowisko *Andy*.

Maciej Karpiński (ur. 1950) – scenarzysta, prozaik, dramaturg, krytyk literacki i teatralny. Absolwent historii sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutował w 1969 tekstami satyrycznymi w Studenckim Teatrze Satyryków. W latach 1989 – 1994 był wiceprezesem Stowarzyszenia Filmowców Polskich. W 1991 został wykładowcą Studium Scenariuszowego PWSFTviT w Łodzi. Od roku 2005 jest pełnomocnikiem Dyrektora Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej d/s promocji zagranicznej. Członek Polskiej Akademii Filmowej i Europejskiej Akademii Filmowej (EFA).

Tragikomiczna, alternatywna historia dwudziestego wieku.

W 1916 roku na pływającym po Wiśle pod Krakowem statku wycieczkowym „Goplana” (zamienionym na wojskowy okręt patrolowy) spotykają się wybitny filozof Ludwig Wittgenstein, dobry wojak Józef Szwejk i Adolf Schicklgruber, austriacki podoficer, któremu marzy się wielka rola w historii.

W słuchowisku, utkanym częściowo z cytatów i parafraz z pism Ludwiga Wittgensteina, rozgrywa się historia nieprawdziwego choć teoretycznie możliwego spotkania trójki bohaterów. Ludwig, który sam zgłosił się do armii, przybywa na statek jako ostatni. Schicklgruber rozpoznaje w nim młodszego kolegę z gimnazjum w Linzu, niezbyt lubianego, zamożnego mądrą. Niewątpliwą satysfakcję sprawia mu fakt, że Wittgenstein trafił pod jego rozkazy. Kolejne warty na pokładzie upływają bohaterom głównie na rozmowach. Schicklgruber na każdym kroku głosi antysemityczne poglądy oraz przekonanie, że nadciąga nowa siła, która zmieni porządek świata. Ludwig próbuje z nim dyskutować, nieśmiało podważa jego argumenty, czym wyprowadza Adolfa z równowagi (zwłaszcza gdy rozmawiają

o malarstwie, pięknie i szczęściu). Z równowagi wyprowadza podoficera także jowialny, nieustannie sypiący anegdotami Szwejk. To właśnie ze Szwejkim Wittgenstein rozmawia o woli i wolności, granicach języka i świata, płci i charakterze. To jemu młody filozof wyznaje, dlaczego zgłosił się na ochotnika – bo chciał spotkać Boga twarzą w twarz, a to możliwe jest tylko w obliczu śmierci. Niestety to spotkanie dane będzie dobremu wojakowi.

adaptacja **Darka Błaszczyka** powieści
Jakub von Gunten **Roberta Walsera**

INSTYTUT BENJAMENTA

przekład z niemieckiego:

Małgorzata Łukasiewicz

role: 1K i 9M

premiera adaptacji radiowej: 4 maja 2014 / II Program
Polskiego Radia

Robert Walser (1878 – 1956) – poeta, dramaturg i prozaik szwajcarski. Powieść *Jakub von Gunten* (1909) jest jednym z trzech utworów autobiograficznych (obok *Rodzeństwa Tanner* i *Willi pod Gwiazdą Wieczorną*). Jej autor także uczęszczał do szkoły dla służących. Twórczość Roberta Walsera inspirowała wielu wybitnych pisarzy (Franza Kafkę, Roberta Musila, czy Hermanna Hessego), jednak przez dziesięciolecia pozostawała praktycznie nieznaną i została odkryta dopiero po śmierci autora w latach sześćdziesiątych XX wieku.

Darek Błaszczyk (ur. 1965) – scenarzysta, reżyser teatralny i radiowy, twórca videoklipów, VJ. Absolwent historii sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. Od 2010 roku współpracuje z Teatrem Polskiego Radia, gdzie wyreżyserował m.in. teksty Rilkego, Ciorana, Walsera, Grossmana i Stachury. Laureat nagrody za najlepsze słuchowisko radiowe *Pensjonat/Dom Wesolej Starości* w konkursie „Nowe słuchowiska” organizowanym przez Polskie Radio i Agencję Dramatu, laureat nagrody za reżyserię słuchowiska *Zegar bije* na Festiwalu „Dwa Teatry” w Sopocie w 2012 roku.

Radiowa adaptacja powieści Jakub von Gunten szwajcarskiego pisarza Roberta Walsera, inspirowana filmem braci Quay z 1995 r.

Jakub von Gunten dołącza do grona wychowanków Instytutu Benjamenta – placówki kształcącej przyszłych służących. Niezwykle wrażliwy i inteligentny chłopak początkowo nie potrafi odnaleźć się w realiach instytutu, prowadzonego przez rodzeństwo Benjamentów. Jakub jest typem bystrego obserwatora, poddającego siebie i otoczenie nieustannej wiwisekcji, wiecznie poszukującego prawdy o sobie i świecie. Początkowo buntuje się przeciw panującym w szkole zasadom, neguje sens zajęć, które polegają

na nieustannym odgrywaniu ról, powtarzaniu wyuczonych kwestii, absurdalnych rytuałów. „Ćwiczymy ukłony, wchodzenie do pokoju, zachowanie wobec kobiet i podobne rzeczy, długo często do znudzenia, ale teraz widzę i odczuwam, że ma to swój głęboko ukryty sens. Zmusza się nas, byśmy poznali właściwości naszego ciała i naszej własnej duszy, i w ten sposób się nas wychowuje”. Z czasem jednak poddaje się specyficznemu, klaustrofobicznemu klimatowi miejsca i przywiązuje się do swoich wychowawców. Przeżywa fascynację nauczycielką Liżą Benjamentą, sam zaś staje się obiektem uczuć jej brata. Założyciel szkoły w obecności Jakuba staje się wylewny, traci panowanie nad sobą, by w końcu pragnąc zatrzymać ucznia przy sobie na zawsze.

Instytut Benjamenta jest z jednej strony historią o dojrzewaniu, wchodzeniu w dorosłość, z drugiej zaś opowieścią o schyłku. Jakub jest bowiem ostatnim wychowankiem szkoły.

W adaptacji Darka Błaszczyka bardzo ważną rolę pełni warstwa muzyczno-dźwiękowa słuchowiska, która nie tylko tworzy atmosferę i buduje napięcie, ale także sugeruje i dopowiada wiele sytuacji.

Zbigniew Głowacki

na motywach baśni Kornela Makuszyńskiego *O tym, jak krawiec Niteczka został królem*

KRAWIEC NITECZKA

role: 5K i 9M

premiera: 24 maja 2014 / Śląski Teatr Lalki i Aktora Ateneum w Katowicach / reżyseria Zbigniew Głowacki

Kornel Makuszyński (1884 – 1953) – prozaik, publicysta, krytyk teatralny, felietonista i poeta. Zasłynął jako autor literatury dla dzieci i młodzieży, m.in. *O dwóch takich, co ukradli księżyc*, *Panna z mokrą głową*, *Awantura o Basię*, *Szatan z siódmej klasy*, wraz z Marianem Walentynowiczem serii o przygodach Koziołka Matołka oraz *Awantury i wybryki małej małpki Fiki-Miki*. Jego utwory doczekały się także wielu ekranizacji. Bajka *O tym, jak krawiec pan Niteczka został królem* ukazała się w tomie *Bardzo dziwne bajki* z 1916 r.

Zbigniew Głowacki (ur. 1948) – absolwent polonistyki na Uniwersytecie Warszawskim i reżyserii na wydziale lalkarskim PWST w Białymstoku, reżyser, autor scenariuszy. W latach 1991 – 1993 dyrektor Teatru Lalki i Aktora

w Łomży, od 2005 roku dyrektor naczelny i artystyczny Olsztyńskiego Teatru Lalek. Zbigniew Głowacki trzykrotnie reżyserował *Krawca Niteczkę* w swojej adaptacji: w 1995 roku w Olsztyńskim Teatrze Lalek, w 2000 roku w Teatrze Lalki i Aktora w Łomży oraz w 2014 roku w Śląskim Teatrze Lalki i Aktora Ateneum w Katowicach.

Sceniczna adaptacja baśni Kornela Makuszyńskiego o przygodach krawca Józefa Niteczki i jego kompana Stracha na wróble.

Krawiec Niteczka doznaje olśnienia i odkrywa swój talent poetycki. Od tej chwili zamiast dbać o garderobę mieszkańców rodzinnego miasteczka Tajdarajda, oddaje się pasji tworzenia wierszy. Rozwścieczeni mieszkańcy, pod wodzą burmistrza Baryłki, chcą wygnąć krawca z miasta. Na szczęście na pomoc poecie przybywa Muza, która odwraca uwagę tłumu i umożliwia mu ucieczkę. Krawiec siada na polu za miastem i dla dodania sobie otuchy śpiewa piosenkę:

Raz w miasteczku Tajdarajda
Mieszkał krawiec niedorajda
Niedorajdą być los cienki
Wart jednak płacziwej piosenki

Krawiec ów krawiec ów
Zamiast z sukna szył ze słów
Miał na igłę nawlec nic
Wolał wiersze rymem szyc [...]

Los krawca wzrusza stojącego w pobliżu Stracha herbu Cztery Wiatry na Grochowym Polu, który dołącza do Niteczki i rusza z nim w świat. W poszukiwaniu noclegu kompani trafiają do diabelskiej chatki na czterech nóżkach, zamieszkiwanej przez Złego, jego żonę czarownicę Kruszynekę, córkę Stokrotkę i syna Małego. Mały przylatuje do domu ze zmartwieniem – chciał ukraść koguta z wieży ratusza w Pacanowie, zahaczył swoim rogiem o niebo i je rozdarł. Nie zdołał zabrać łupu, a w dodatku z nieba nieustannie pada deszcz. Nasi bohaterowie w porę orientują się, że są w niebezpieczeństwie, zmagają modlitwę i czarica chatka rozplywa się w powietrzu. Zrywa się wiatr i unosi bohaterów w kierunku zalanego deszczem Pacanowa. Po drodze spotykają Burmistrza, który obiecuje rękę królowny i królestwo dla śmiałka, który powstrzyma żywioł. Niteczka wpada na pomysł ocalenia Pacanowa – postanawia zebrać wszystkie drabiny, połączyć je tak, aby sięgnęły nieba i zaszyć dziurę. Niestety okazuje się, że zacerowanie tak ogromnej powierzchni nie jest łatwe i wtedy przychodzi mu z pomocą Strach. Przelamując swój lęk wysokości, podaje Niteczce materiał na wielką podniebną łąkę. W ten sposób Niteczka wykorzystuje swoją poetycką fantazję i talent krawiecki, by ocalić Pacanów i zasiąść na tronie u boku królowny.

Regina Sawicka

DOMISIE. NIE LUBIĘ TEGO, CZYLI GRYMASZENIE PRZY STOLE

odcinek 307, scenariusz tv

Regina Sawicka (ur. 1955) – autorka bajek, opowiadań, wierszy i piosenek dla dzieci publikowanych przez WSiP, Debit oraz Wydawnictwa MEN. Jest autorką scenariuszy do telewizyjnych programów dziecięcych, m. in.: „Zwierzy-niec”, „Domowe przedszkole”, „EKO-lego”, „Jedyneczka”, „Domisie”.

Domisie czekają na obiad, ale nie bardzo podobają im się zapachy docierające z kuchni. Kiedy Amelia stawia na stole wazę okazuje się, że na obiad będzie niespodzianka – bardzo modna zupa chrzanowa z jajkiem i białą kielbasą. Eryk i Bazyli oznajmiają, że nie lubią takiej zupy i będą jeść kanapki. Kajetan z Pysią próbują i bardzo im smakuje. W ogródku zaś Pani Róża panikuje, że zjedzą ją mszyce, wzywa na pomoc Sójkę, ale ta zaczyna grymasić, że nie będzie tego jeść, że kiedyś mama jej dawała, ale to było niedobre. Kredka błaga ją, żeby spróbowała – dla Pani Róży i oczywiście okazuje się, że czarne szkodniki są całkiem niezłe w smaku. Choć mszyce okazały się bardzo smaczne i Sójka najchętniej zachowała by wszystkie dla siebie, jest gotowa poczęstować nimi głodnego Eryka z Bazylim, ale Domisiaki z obrzydzeniem uciekają. Idą do żabek, które oblizują się po pysznym obiedzie z much i larw komarów. Od nich też uciekają.

Tymczasem reszta Domisiów układa dla nich piosenkę o próbowaniu. W tym czasie Strachowij także zajada się jakimiś obrzydliwościami: wczorajszym makaronem, przypaloną jajecznicą i korzonkami. Bubo namawia go, żeby podzielił się z Erykiem i Bazylim to może oni

kiedyś zaproszą go na Amelkowe pyszności. Ale Domisiakom robi się niedobrze od zapachu grzybów śmierdziuchów, potwornie głodni wpadają do domku i proszą Amelkę o zupę chrzanową. Okazuje się, że wbrew temu, co deklarowali rano, zupa jest bardzo smaczna. Zastanawiają się czy nie nauczyć się gotować, żeby samemu robić takie pyszności.

SPIS UTWORÓW SCENICZNYCH ZAREJESTROWA- NYCH W ZAiKS-ie

sierpień–wrzesień 2014

dramaty

Anna Łazuka-Witek ***Kórnikpleks***, pastisz na telewizję, dla młodzieży, tekst wieloobsadowy

Stanisław Zygmunt ***Jak pies z kotem... na Facebooku***, dramat, role: 2M, 3K

Jerzy Andrzej Masłowski ***Trup do kwadratu***, dramat, role: 4M, 1K

dramat obcy — przekłady

Jelena Griemina ***Dwóch w twoim domu***, z języka rosyjskiego przełożyła Agnieszka Lubomira Piotrowska, komedia o prawach człowieka, role: 1K, 5M

Marina Krapiwina ***Gra pozorów***, z języka rosyjskiego przełożył Jerzy Sygidius, dramat, role: 4M, 3K

Xavier Daugreilh, Olivier Malavergne ***Bluff***, z języka francuskiego przełożyła Bogusława Forsztęga, dramat, role: 7M, 1K

słuchowiska

Sławomir Rogowski, Jacek Wasilewski ***Stacja kiedyś***, dramat, role: 5M, 4K

Vojislav Hornhefe ***Intermezzo na winde, psa i roletę bramną***, adaptacja Wojciech Drózdź, Sławomir Rogowski, komedia, role: 3M, 5K

Vojislav Hornhefe ***Koniec wieńczy dzieło***, adaptacja Wojciech Drózdź, Sławomir Rogowski, dramat, role: 6M, 5K

Karol Wojtyła ***Crux Christi***, misterium paraliturgiczne, role: 4 postaci i chór

Wieniedikt Jerofiejew ***Noc Walpurgii albo kroki komandora***, adaptacja Waldemar Modestowicz, tragedia, role: 13M, 3K

adaptacje

Przenikanie, adaptacja Waldemar Śmigasiwicz na podstawie *Emeryta* B. Schulza i *Ferdynand* W. Gombrowicza, role: 13M, 1K

Kapliczka.pl czyli wszystko dawniej szło lepiej jak teraz, adaptacja Mikołaj Grabowski na podstawie pism ks. Jędrzeja Kitowicza i Henryka Rzewuskiego, role: 5M, 6K

Konstanty Ildefons Gałczyński **Jeszcze bardziej Zielona Gęś**, adaptacja Jarosław Kilian, tekst wieloobsadowy

Pietro Aretino **Jak Nanna swą córeczkę Pippę na kurtyzanę kształciła**, adaptacja Grzegorz Mrówczyński, role: 2M, 3K

O żołnierzu rozszumiały się wierzby, adaptacja Zofia Szulakowska na podstawie *Dziadka do orzechów* Ernsta Hoffmanna, bajka dla dzieci, 7 postaci

libretta

Anna Łazuka-Witek **Zakórnikowani**, musical, dla młodzieży, tekst wieloobsadowy

Korz Włodzimierz **Łódź story**, libretto Monika Patryk, musical, role: 4M, 4K

Henry Purcell **Dydona i Eneasz**, libretto Tate Nahum, przełożył Stanisław Barańczak, role: 4M, 4K

Dymitri Szostakowicz **Gracze**, libretto według Mikołaja Gogola Krzysztof Meyer, wersja rosyjska, role: 9M

Marcin Stańczyk **Solarize**, libretto Andrzej Szpindler, tekst wieloobsadowy

Jan St. Suświłło **Bierzcie i jedzcie**, libretto Paweł Demirski, role: 8M, 15K

Andrzej Karłow **Kepler – opera w jednym akcie**, libretto Maciej Papierski, role: 1M, 1K

Eugeniusz Knapik **Moby Dick**, libretto Krzysztof Koehler, role: 8M, 2K

bajki

Antoni Mleczek **O tym jak szewczyk Skuba smoka pokonał**

Jacek Cudny **Ptak czyli historia pewnego Słowa**

Zofia Szulakowska **Koleśda płynie z wysokości**

Zofia Szulakowska **Czerwony kapturek na ludową nutę**

Zofia Szulakowska **Królewna, smok i rycerz**

Zofia Szulakowska **Kopciuszek na balu w Wenecji**

Zofia Szulakowska **Mozart na dworze królewskim**

Zofia Szulakowska **Na szlacheckim dworze**

Zofia Szulakowska **Zakręcony muzyką**

Zofia Szulakowska **Wakacyjny blues**

Zofia Szulakowska **W świecie bajek**

Iwona Solecka-Karczewska **Magiczne słowo**

Anna Bernat **Przygoda ze ślimakiem**

Anna Bernat **Wyprowadzka Strachowuja**

Beata Walszczuk **Nowa koleżanka**

Beata Walszczuk *Nie mam czasu*

Beata Walszczuk *O królu Czasomirze i zepsutych zegarach*

Beata Walszczuk *Od hałasu puchną uszy*

Beata Walszczuk *Jesteście wyjątkowi*

Beata Walszczuk *Chciałbym być wreszcie dorosły*

Beata Walszczuk *Zabawa w lekarza*

inne

Józef Gałeczki *We źłobeczku na sianeczku*,
jasełka dla dzieci, wieloobsadowe

Miron Białoszewski *Pamiętnik z Powstania Warszawskiego*, adaptacja Krystyna Janda,
oratorium, role: 2M, 4K

wydrukowane w miesięczniku „Dialog”

numer 7-8/2014

Morna Regan *Twoje i moje*, przełożyła
z angielskiego Małgorzata Semil, role: 1M, 2K

Julio Cortázar *Czas latawców*, przełożyły
z hiszpańskiego Marta Jordan i Iwona
Krupecka, role: 5M, 2K

numer 9/2014

Astrid Saalbach *Czerwone i zielone*,
przełożyła z duńskiego Elżbieta Frątczak-
-Nowotny, role: 3M, 5K

CZY PISANIA DLA TEATRU MOŻNA SIĘ NAUCZYĆ?

z **Maciejem Wojtyszką**

rozmawia Joanna Biernacka

W październiku 2014 odbyła się premiera Pana tekstu Narodziny Fryderyka Demuth w pana reżyserii w krakowskim Teatrze im. Słowackiego. W marcu tego roku Teatr 6. Piętro wystawił Brombę w sieci, a Teatr Narodowy Dowód na istnienie drugiego – czuje się pan bardziej autorem reżyserującym czy reżyserem piszącym?

Piszę sztuki, bo to najtrudniejsze wyzwanie dla człowieka teatru i wciąga mnie jak innych gry hazardowe. „Tyle wiemy o sobie ile nas sprawdzono”, jak napisała Wisława Szymborska. Myślę, że warto próbować, choć za swój zawód wyuczony uważam zawód reżysera, a autorem tylko bywam – od czasu do czasu.

Co powoduje, że decyduje się pan reżyserować własne teksty?

Jednym z powodów, dla których reżyseruję własne teksty, jest niecierpliwość. Marzę, żeby koledzy reżyserzy realizowali moje sztuki, ale trudniej mi ich do tego namówić niż siebie.

Zobaczył pan potencjał dramaturgiczny w losach polskich romantyków, w spotkaniu Wyspiańskiego, Piłsudskiego i Żeromskiego, a ostatnio Gombrowicza i Mrożka. Ma pan już pomysł na bohaterów kolejnej opowieści?

Ostatnio redaktor Zdzisław Pietrasik w „Polityce” podpowiedział mi kilka bardzo kuszących pomysłów. Wszystkie rozważam bardzo poważnie. Na razie muszę ochłonąć po Marksie i Engelsie [bohaterach najnowszej premiery *Narodziny Fryderyka Demuth*]. Nieśkromnie powiem, że to chyba bardzo interesująca propozycja, również dzięki znakomitemu zespołowi, który oddał tej opowieści swoje talenty, a miał ich niemało.

Na ogół bohaterami pańskich sztuk były wielkie osobowości historyczne – Mickiewicz, Rossini, Bulhakow to tylko niektórzy z protagonistów. A jak pisze się sztukę, gdy bohater żyje?

Sławomir Mrożek nie chciał, aby moja sztuka o Nim i Gombrowiczu była wystawiana. Miałem rozterki, ale uznałem, że zaryzykuję, zwłaszcza że w moim odczuciu *Dowód na istnienie drugiego* to hołd złożony obu pisarzom. Jego śmierć wprawdzie stała się rozwiązaniem, ale na pewno nie tym, o którym marzyłem. (Bo marzyłem o Jego akceptacji.)

Dowód na istnienie drugiego | fot. Andrzej Wencel
Archiwum Artystyczne Teatru Narodowego w Warszawie

Narodziny Fryderyka Demuth | fot. Piotr Kubic
archiwum Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie

Rita Gombrowicz, która też występuje w *Dowodzie...*, po obejrzeniu sztuki na festiwalu w Radomiu powiedziała: „Teraz już wiem, jak wyglądała ta kolacja, kiedy wyjechałam do Paryża”. To był dla mnie wielki prezent, choć naturalnie dobrze wiem, że tylko żartowała. Natomiast Bromba akceptuje wszystkie moje opowieści o niej. Czasem ma do mnie pretensję, że coś relacjonuję mało szczegółowo, ale zazwyczaj jest zadowolona.

„Fascynują mnie porażki ludzi zdolnych, takich, którzy właściwie nie powinni przegrywać”. Rozumiem, że porażka to z jednej strony ciekawy temat do medytacji o naturze człowieka, a z drugiej – haczyk dla dramaturga, czuły punkt, który pozwala stworzyć opowieść?

Tak mi się wydaje. Nikt nie jest tak dobry, aby kiedyś nie przegrać.

„Niechętnie odmawiam”, wyznał pan dziennikarzowi zafascynowanemu różnorodnością pana aktywności twórczej – przyjąłby pan zamówienie na napisanie „Podręcznika dramaturgii”?

Zamówienia przyjmuję w zależności od wielu czynników, między innymi od honorarium, więc może bym i przyjął, ale w obecnym stanie ducha bez specjalnego entuzjazmu.

Kiedyś powiedział pan, że „warsztatowe problemy dramaturgii to sprawa wstydliva”. Czy dlatego – poza nielicznymi wyjątkami dla najmłodszych adeptów dramaturgii – nie uczy pan pisania? Czy pisania dramatów w ogóle można się nauczyć?

Wysiłki, aby przekazać innym wiedzę dotyczącą warsztatowych problemów dramaturgii podejmuję od wielu lat (choćby w książeczce *Krótki zarys męki twórczej*), ale prawdopodobnie dlatego, że ucząc innych douczam się sam. Wiele osób zarówno w Polsce (Piotr Wereśniak, Maciej Karpiński), jak i za granicą odkryło już tę zasadę – warto opowiadać o mechanizmach rządzących narracją, bo potem stosuje się te reguły podświadomie, pisząc własne utwory. Nie oznacza to jednak, że każdemu, kto zna zasady i reguły, udaje się napisać dobry dramat. Albo, że nie można napisać dobrego dramatu bez znajomości reguł. Niektórym nic nie pomoże, a innym nic nie zaszkodzi. Tym ze środka nauka może się przydać. Wstydliwie przyznaję, że czuję się tym ze środka.

Maciej Wojtyszko (ur. 1946) – reżyser teatralny, filmowy i telewizyjny, pisarz, autor sztuk, komiksów i filmów animowanych. Wykładowca i dziekan Wydziału Reżyserii Akademii Teatralnej w Warszawie. Opiekun merytoryczny w Szkole Aktorskiej Haliny i Jana Machulskich. Autor między innymi książek dla dzieci i młodzieży: *Antycyponek*, *Synteza*, *Bromba i inni*, *Tajemnica szyfru Marabuta*, *Bambuko czyli skandal w Krainie Gier*, *Saga rodu Klaptunów*, *Bromba i filozofia*, komiksów *Szczyty wtajemniczenia, czyli sabaty i posiedzenia* oraz *Trzynaste piórko Eufemii*, a także dramatów *Bulhakow*, *Chryje z Polską czyli rzecz o Stanisławie Wyspiańskim*, *Żelazna konstrukcja*, *Grzechy starości*, *Skarby i upiory, czyli hrabia opętany*, *Epilog*, *Dowód na istnienie drugiego*, *Narodziny Fryderyka Demuth*.

Wszystkie utwory Macieja Wojtyszki chronione są przez ZAiKS.

Bromba w sieci

fot. J. Niemczak | archiwum Teatru 6. Piętro

Bromba w sieci

fot. J. Niemczak | archiwum Teatru 6. Piętro

sierpień–wrzesień 2014

NA SCENIE TEATRU WYBRZEŻE W GDAŃSKU

odbyły się prapremiery *Aktu równoległego* Dereka Benfielda w tłumaczeniu Emilii Miłkowskiej i reżyserii Jarosława Tumidajskiego (16 sierpnia), *Dwóch w twoim domu* Jeleny Grieminy w tłumaczeniu Agnieszki Lubomiry Piotrowskiej i reżyserii Rudolfa Ziolo (24 sierpnia) oraz *Statku szaleńców* Nikołaja Kolady w tłumaczeniu Agnieszki Lubomiry Piotrowskiej i reżyserii Nikołaja Kolady (29 sierpnia).

1 SIERPNIĄ W SIEDEM- DZIESIĄTĄ ROCZNICĘ

wybuchu powstania odbyła się premiera oratorium na podstawie tekstu Mirona Białoszewskiego *Pamiętnik z powstania warszawskiego* w adaptacji i reżyserii Krystyny Jandy.

KRAWIEC NITECZKA

według Kornela Makuszyńskiego w reżyserii Zbigniewa Głowackiego ze Śląskiego Teatru Lalki i Aktora Ateneum 12 września zainaugurował trzeci sezon Internetowego Teatru TVP dla Szkół.

W DNIACH 18-22 WRZEŚNIA W WARSZAWIE

odbył się festiwal NÓWKA SZTUKA. DRAMATY WSPÓŁCZESNEJ POLSKI, podsumowujący dwudziestą, jubileuszową edycję Ogólnopolskiego Konkursu na Wystawienie Polskiej Sztuki Współczesnej. W trakcie festiwalu minister kultury i dziedzictwa narodowego Małgorzata Omilanowska wręczyła Nagrody Specjalne im. Kazimierza Dejmka Jackowi Głombowi, dyrektorowi Teatru im. Heleny Modrzejewskiej w Legnicy, instytucji szczególnie przyjaznej polskiej dramaturgii współczesnej, oraz Dorocie Masłowskiej, dramatopisarce szczególnie chętnie granej na polskich scenach

w ostatnich latach. Wybitny reżyser i minister kultury Kazimierz Dejmek był pomysłodawcą Konkursu.

27 WRZEŚNIA W TEATRZE KAMIENICA

odbyła się premiera *Psiunia* Agnès i Daniela Besse w tłumaczeniu Barbary Grzegorzewskiej i reżyserii Grzegorza Chrapkiewicza.

Stowarzyszenie Autorów ZAiKS

ul. Hipoteczna 2
00-092 Warszawa
tel. 22 555 72 86

licencje na wystawienie

Małgorzata Stańczyk

Sekcja Wielkich Praw

Licencje Krajowe

ul. Nalewki 8

00-158 Warszawa

tel. 22 530 53 35

malgorzata.stanczyk@zaiks.org.pl

biblioteka

ul. Hipoteczna 2

00-092 Warszawa

tel. 22 556 71 87

biblioteka@zaiks.org.pl

godziny otwarcia:

8.00 – 16.00 (13.00 – 14.30 wypożyczenia)

zespół ds. komunikacji

komunikacja@zaiks.org.pl

redakcja biuletynu

Joanna Biernacka

zaiks.teatr@zaiks.org.pl

www.zaiks.org.pl

